

Nr 92.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Vattendomstolarna: Avlöningar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

1:o) **Vattendomstolarna: Avlöningar.** I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln, innefattande anslagen till justitiedepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 24) att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/39 beräkna ett förslagsanslag av 234,800 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 4 februari 1938 dagtecknad proposition, nr 143, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för vattendomstolarna, *dels* fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, *dels ock* till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 234,800 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herrar A. Hansson i Rubbestad och A. Gustafson i Kasenberg väckt motion, nr 374, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte uttala, att Vänersborg bör bibehållas som förläggningssort för Västerbygdens vattendomstol;

dels ock en inom samma kammare av herr G. de Geer i Lesjöfors väckt motion, nr 377, vari föreslås sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att Västerbygdens vattendomstol förflyttas till Stockholm i stället för till Göteborg, eller alternativt, att förläggningsfrågan göres till föremål för vidare utredning, innan beslut fattas om förflyttning från Vänersborg.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Vattendomstolarna äro för närvarande fyra till antalet samt benämnas Norrbygdens vattendomstol, Österbygdens vattendomstol, Söderbygdens vattendomstol och Västerbygdens vattendomstol. Kanslierna äro förlagda till följande orter, nämligen Norrbygdens till Umeå, Österbygdens och Söderbygdens till Stockholm samt Västerbygdens till Vänersborg. Vid

domstolarna äro, förutom annan personal, såsom ordinarie befattningshavare anställda fyra vattenrättsdomare och sex vattenrättsingenjörer, därav tre vattenbyggnadstekniska och tre agrikulturtekniska ingenjörer. Av vattenrättsingenjörerna äro en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk ingenjör anställda vid Norrbygdens vattendomstol samt två vattenbyggnadstekniska och två agrikulturtekniska ingenjörer vid de övriga vattendomstolarna gemensamt. Utav de vid sistnämnda vattendomstolar gemensamt anställda vattenrättsingenjörerna har en, med sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten, fått sin stationeringsort bestämd till Vänersborg, medan de övriga eller således en vattenbyggnadsteknisk ingenjör och båda de agrikulturtekniska ingenjörerna blivt stationerade i Stockholm. Beträffande tjänstgöringen för vattenrättsingenjör, som samtidigt är anställd vid mer än en domstol, gäller, att densamma fördelas mellan domstolarna enligt plan, som efter samråd med ingenjören för lämplig tidsperiod fastställas av vattenrättsdomarna i de domstolar, vid vilka han innehar anställning. Vid uppgörande av sådan plan skall särskilt iakttagas, att ingenjörens tjänstgöring utom stationeringsorten kan äga rum i såvitt möjligt sammanhängande följd samt att statsverkets kostnader för resor och dagtraktamenten i möjligaste mån begränsas. Vattenrättsingenjör åligger, bland annat, att, då han icke är upptagen av sammanträde med vattendomstolen eller av undersöknings- eller besiktningsförrättning, i enlighet med de föreskrifter vattenrättsdomaren meddelar och, då ingenjören är anställd vid mer än en domstol, den för hans tjänstgöring fastställda planen deltaga i arbetet å vattendomstolens kansli.

Enligt gällande bestämmelser omfattar Västerbygdens vattendomstols domsområde de delar av Jönköpings län som tillhöra Fylleåns, Nissans, Åtrans och Vänerens vattenområde, den del av Kronobergs län som tillhör Fylleåns vattenområde, den del av Hallands län som är belägen norr om vattendelaren mellan Lagans vattenområde, å ena, och Fylleåns med flera vattendrag vattenområden, å andra sidan, Skaraborgs län med undantag av de delar som höra till Hjälmarens och Vätterns jämte Motalaströms vattenområden, Älvsborgs län, Göteborgs och Bohus län, Värmlands län, den utmed gränsen till sistnämnda län belägna del av Kopparbergs län, som hör till Vänerens vattenområde, samt den del av Örebro län som tillhör sistnämnda vattenområde.

Kungl. Maj:t föreslår nu, att ytterligare en vattenrättsingenjör, med sakkunskap särskilt å det vattenbyggnadstekniska området, anställas för Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar samt att denne tillsvidare placeras å extra stat i lönegraden B 30. Kungl. Maj:ts förslag innebär härjämte, att Västerbygdens vattendomstols kansli bibehålles vid förläggning inom domstolens verksamhetsområde men förflyttas från Vänersborg till Göteborg.

I ärendet hava åtskilliga myndigheter och sammanslutningar yttrat sig. Redogörelser för dessa yttranden finnas intagna i propositionen nr 143, sid. 12—37.

Föredragande departementschefen har för egen del anfört bland annat följande.

I ärendet har från olika håll framhållits vikten därav att domstolarna, med hänsyn till det allmännas och de rättssökandes intressen, äro förlagda inom sina respektive domsområden samt att avsteg från denna grundsats icke bör ske, med mindre särskilt kraftiga praktiska skäl tala för en förläggning utom verksamhetsområdet. Emellertid har ock uttalats att för vattendomstolarnas del, med hänsyn till det sätt varpå vattenmålens handläggning anordnats, den angivna grundsatsen ej har fullt samma betydelse som för övriga underdomstolar. I sådant hänseende är att uppmärksamma föreskriften i 11 kap. 50 § vattenlagen att för prövning av ansökningsmål — de vid vattendomstolarna betydelsefullaste och talrikaste målen — vattendomstol har att sammanträda till syn på stället eller, där målet kan prövas utan syn, å annan plats som är för parterna välbelägen. Denna bestämmelse, vilken jämlikt föreskrifter i 81 och 92 §§ vattenlagen skall i huvudsak iakttagas jämväl vid handläggningen av stämmingsmål samt besvär- och underställningsmål, medför, att vid huvudförhandlingen i vattenmål det i regel blir vattendomstolen som beger sig till parterna och icke tvärtom.

När vattendomstolarna år 1919 inrättades, förlades allenast en av vattendomstolarna, Söderbygdens vattendomstol, utom sitt område, nämligen till Stockholm. År 1932 beslöto emellertid statsmakterna ytterligare ett avsteg från omförmälda grundsats för domstolarnas förläggning, i det att riksdagen då biföll Kungl. Maj:ts förslag om ändrad organisation av vattendomstolarna, innebärande bland annat att kansliet för Västerbygdens vattendomstol skulle flyttas från Vänersborg till Stockholm, där — förutom Söderbygdens vattendomstols kansli — jämväl Österbygdens vattendomstols kansli är beläget. Orsaken till att 1932 års organisationsplan upptog en centralisering till en och samma ort av kanslierna för nämnda tre för mellersta och södra Sverige avsedda vattendomstolar var, som i ärendet redan framhållits, allenast den att den vid samma domstolar då föreliggande och för framtiden beräknade arbetsmängden icke med säkerhet ansågs kunna bereda full sysselsättning åt flera än fyra heltidsanställda vattenrättsingenjörer. Då vattenrättsingenjörerna i egenskap av domare borde göras till ordinarie tjänstemän, men man icke kunde anställa flera dylika befattningshavare än som motsvarade behovet, samt en fördelning av tjänstgöringen på olika, till *skilda* orter förlagda domstolar ansågs medföra svårigheter, vilka vid en gemensam förläggning kunde undvikas, föreslogs en dylik central förläggning av de tre nämnda vattendomstolarnas kanslier. Med genomförande av den beslutade flyttningen av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm har emellertid, i enlighet med uttalanden av dåvarande departementschefen vid frågans behandling inför kamrarna vid 1932 års riksdag, hittills fått anstå i avbidan på slutförandet vid domstolen av målet om sjön Väners reglering samt erfarenhet under tiden rörande verkningarna för domstolsarbetet, särskilt ingenjörernas medverkan däri, av den splittrade förläggningen.

Rörande erfarenheterna i sistnämnda hänseenden under de fem år, som numera förflutit efter det omorganisationen av vattendomstolarna trädde i kraft, tillåter jag mig hänvisa till vad vattenrättsdomaren Thelin och Västerbygdens vattendomstol ävensom vattenrättsdomaren Hamilton därom anfört i sina i detta ärende avgivna, av mig förut återgivna framställningar och yttranden. Härav torde framgå att olägenheterna för arbetet vid förenämnda vattendomstolar av anordningen med gemensamma vattenrättsingenjörer men förläggning till skilda orter visserligen visat sig avsevärda. Enligt min mening kunna de dock icke anses vara av den svårhetsgrad, att den lokala förläggningen av Västerbygdens vattendomstol — vilken med hänsyn till de

obestriddliga fördelar som äro förknippade med en domstols förläggning inom sitt område är önskvärd — bör upphöra.

I detta sammanhang bör också beaktas att, enligt vad föreliggande uppgifter angående antalet mål vid Västerbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar utvisa, dessa domstolars arbetsbörda numera nått den omfattning att en förstärkning av de tekniska arbetskrafterna vid domstolarna synes erforderlig, om målens handläggning och avgörande inom skälig tid skall med säkerhet kunna påräknas. Redan i det år 1931 i ämnet avgivna sakkunnigbetänkandet beräknades, med ledning av den då föreliggande arbetsbördan, för de tre sydliga vattendomstolarna fem vattenrättsingenjörer vara erforderliga, därav tre vattenbyggnadstekniska och två agrikulturtekniska ingenjörer, men blev antalet i Kungl. Maj:ts proposition nedsatt till två ingenjörer av vardera slaget. Sedan år 1930, det sista år för vilket statistiska uppgifter om arbetsmängden förelåg vid tiden för avgivandet av 1932 års proposition, har antalet till de tre sydliga vattendomstolarna inkomna målen starkt stegrats.

Medan sålunda under år 1930 upptagits till behandling, vid Österbygdens vattendomstol 62 mål, vid Söderbygdens vattendomstol 58 mål och vid Västerbygdens vattendomstol 54 mål, utgjorde motsvarande antal under år 1937 respektive 92, 79 och 103 mål. Utvecklingen i förevarande hänseende belyses närmare i de förut omförmälda statistiska bilagorna, till vilka jag hänvisar. I fråga om Österbygdens vattendomstol låter sig ökningen till en del förklaras därigenom att domstolens verksamhetsområde undergått en viss förstoring, men ej så beträffande de båda övriga domstolarna, vilkas domsområden förblivit, Söderbygdens i stort sett och Västerbygdens helt, orubbade. Den sålunda ökade tillströmningen av mål avspeglar sig även i en på det hela taget stigande arbetsbalans vid dessa domstolar. Antalet balanserade mål har sålunda stigit vid Österbygdens vattendomstol från 52 vid utgången av år 1930 till 74 vid utgången av år 1937 och vid Söderbygdens vattendomstol från 33 till 67 vid utgången av nämnda år, medan den redan år 1930 synnerligen höga arbetsbalansen vid Västerbygdens vattendomstol, eller 95 mål, företett en obetydlig nedgång till 89 mål vid slutet av år 1937. De nu anförda siffrorna synas mig giva vid handen, att kunde redan år 1932 på sakkunnigt håll behovet uppskattas till fem vattenrättsingenjörer för ifrågavarande tre vattendomstolar, så kan man med så mycket större fog göra det i närvarande stund. I ärendet föreligga också från skilda håll uttalanden i denna riktning. Tveksamhet råder endast därom huruvida ifrågavarande behov kommer att visa sig beständigt. I fråga om arten av den ingenjörsförstärkning, som sålunda får anses erforderlig, råder samstämmig uppfattning därom att denna ur arbetsbördans synpunkt erfordras endast på det vattenbyggnadstekniska området. På det agrikulturtekniska området däremot motiverar arbetsmängden i och för sig icke för närvarande anställande av någon ytterligare vattenrättsingenjör. Möjligen kan en blivande lagstiftning angående tillgodogörande av grundvattenförekomster m. m. framdeles medföra behov härav.

Därest, såsom jag vill förorda, ytterligare en vattenbyggnadsteknisk ingenjörsbefattning inrättas vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, så hava därmed enligt min mening skälen för en central förläggning jämväl av sistnämnda domstols kansli ytterligare försvagats. Det förefaller mig nämligen, som om med tillgång för sagda domstolar till tre vattenbyggnadstekniska ingenjörer — därvid dessas tjänstgöring bör kunna ordnas så att Västerbygdens vattendomstol får sin vid domstolen nu stationerade ingenjör helt eller åtminstone i det väsentliga för sig själv — olägenheterna för domstolsarbetet av en fortsatt lokal förläggning av domstolen böra bliva i hög grad minskade. Jag förbiser härvid icke de svårigheter som alltjämt

komma att förefinnas i fråga om ett rationellt utnyttjande av de agrikulturtekniska ingenjörernas arbetskraft, men jag anser att för närvarande andra åtgärder till bemästrande av dessa svårigheter icke böra ifrågakomma än att de agrikulturtekniska ingenjörerna i mån av verkligt behov beredas ledighet från handläggningen av visst eller vissa mål med särskilda vikarier i sådant avseende. Den av advokatavdelningen i Göteborg framkastade utvägen att såsom bisyssla inrätta en agrikulturteknisk ingenjörsbefattning anser jag icke böra ifrågakomma. Detta skulle nämligen innebära en återgång till det tidigare praktiserade, men år 1932 med hänsyn till erfarenheterna därav utdömda systemet med icke heltidsanställda vattenrättsingenjörer.

På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att från och med nästa budgetår ytterligare en vattenrättsingenjörsbefattning, med sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten, inrättas för Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt. Denna befattning synes med hänsyn till ovissheten om utvecklingen av arbetsbördan vid dessa vattendomstolar böra uppföras å extra stat.

Det är min avsikt att sedermera föreslå Kungl. Maj:t att Västerbygdens vattendomstol bibehålles vid förläggning inom sitt domsområde. I detta sammanhang får jag även framhålla, att vid den föreslagna nyanställningen av en vattenrättsingenjör jämte en lokal förläggning av domstolens kansli uppkomma vissa besparingar för statsverket i form av minskade reseersättningar till domstolens ledamöter samt minskade utgifter i anledning av vattenrättsingenjörernas kanslitjänstgöring, vilka besparingar i viss mån komma att uppväga merutgifterna för den nye vattenrättsingenjören.

I fråga om den ort, där domstolens kansli i händelse av lokal förläggning bör placeras, föreligga i ärendet tre olika förslag. Ett av dessa förordar bibehållandet av nuvarande förläggningsort Vänersborg, ett annat kansliets förflyttning till Göteborg, ett tredje dess förläggning till Karlstad. Av dessa orter anser jag, på skäl som av advokatsamfundets västra avdelning samt av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län utförligt angivits, Göteborg vara att obetingat föredraga. Av vattendomstolens yttrande i ärendet framgår för övrigt att jämväl enligt domstolens uppfattning Göteborg är den lämpligaste kansliorten vid lokal förläggning. Flyttningen synes kunna vara genomförd senast till den 1 oktober 1938.

Avlöningskostnaden för den nye vattenrättsingenjören, vilken förutsättes bliva stationerad i Stockholm, beräknas till i runt tal 10,600 kronor. Merkostnaden för personalen i övrigt till följd av kansliets förflyttning från Vänersborg (D-ort) till Göteborg (G-ort) uppskattas till sammanlagt 1,900 kronor för de ordinarie befattningshavarna och 1,200 kronor för de icke-ordinarie.

Den förebragta utredningen rörande arbetsbördan vid Västerbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar synes utskottet motivera, att de tekniska arbetskrafterna därstädes förstärkas med en vattenrättsingenjör å extra stat, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. I anseende härtill och till vad föredragande departementschefen i övrigt anför t finner utskottet likaledes välbetänkt, att Västerbygdens vattendomstols kansli bibehålles vid en förläggning inom domstolens verksamhetsområde.

Däremot kan utskottet icke finna tillräckliga skäl anförda för en förflyttning av sistnämnda kansli från Vänersborg till Göteborg. Utskottet ansluter sig i denna del till den uppfattning, som kommit till uttryck i motionen II:

Utskottet.

374 och som närmast innebär, att Vänersborg med hänsyn såväl till sitt läge inom domstolsområdet som till de billigare levnadsomkostnaderna å orten måste anses vara att föredraga framför Göteborg. Utskottet förordar därför, att ifrågavarande kansli bibehålles vid sin nuvarande förläggning till Vänersborg.

Av det anförda framgår, att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka det i motionen II: 377 framförda yrkandet om förflyttning av Västerbygdens vattendomstols kansli till Stockholm. Med den ståndpunkt, utskottet intagit, synes utskottet anledning ej heller föreligga att tillstyrka det i samma motion alternativt framställda yrkandet om ytterligare utredning av berörda förlägningsfråga.

Vid bifall till vad utskottet förordat bör den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsposten till tjänsteman å extra stat upptagas med äskat belopp eller 10,600 kronor, medan övriga poster torde kunna bibehållas vid samma belopp som upptagits för innevarande budgetår.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Hanssons i Rubbestad och Gustafsons i Kasenberg motion (II: 374) samt med avslag av herr De Geers motion (II: 377), må

a) godkänna följande personalförteckning för vattendomstolarna:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
4 vattenrättsdomare	A 2
6 vattenrättsingenjörer	B 30
4 kontorsbiträden	B 4;

Tjänsteman å extra stat.

1 vattenrättsingenjör	B 30;
-----------------------------	-------

b) godkänna följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 131,700
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, <i>förslagsvis</i>	» 10,600
3) Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 9,000

4. Avlöningar till icke-ordinarie personal:			
a) Grundavlöningar	m. m.	kronor	67,700
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	3,200 kronor	70,900
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»		9,500
		Summa kronor	231,700;

c) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 231,700 kronor.

2:o) **Vattendomstolarna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25, sid. 57, av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden) och under erinran, att för innevarande budgetår anvisats enahanda belopp som det nu äskade, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vattendomstolarna*: *Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 56,100 kronor.

Stockholm den 1 april 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Hansén*, *Asplund*, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Carlström*, *Magnusson* i Kalmar och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Jeppsson*, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson*, *Weijne*, *De Geer* i Hanaskog, *von Seth* och *Hansson* i Rubbestad.